

UPPSALA UNIVERSITET
Institutionen för nordiska språk

C-UPPSATS
Svenska språket/nordiska språk
Vt. 2009

AnnaMaria Tahlén
Vaksalagatan 44 A
753 31 Uppsala
annamariatahlen.3440@student.uu.se

Mer aktuell eller aktuellare?

En korpusbaserad undersökning av svenskans adjektivkomparation de senaste årtiondena

Handledare: Görel Bergman-Claeson
Institutionen för nordiska språk

Sammandrag

Denna uppsats handlar om huruvida det har skett en förändring i svenskans adjektivkomparation under de senaste årtiondena. Undersökningen består av två moment. I moment ett har jag jämfört korpusarna Talbanken, som innehåller presstexter från 1960-talet och 1970-talet, och SUC (Stockholm-Umeå Corpus), som innehåller presstexter från 1990-talet, med fokus på förekomsten av suffixkomparation och perifrastisk komparation. Moment två har bestått av att undersöka hur 50 utvalda adjektiv kompareras i Språkbankens konkordanser Press 65 och Press 98. Resultaten av undersökningen visar att den perifrastiska komparationen har ökat i användning, men även att suffixkomparation har ökat bland vissa adjektiv. Det är även så att en del adjektiv har stått stilla i sin utveckling.

Innehåll

Sammandrag 2

1 Inledning 5

2 Syfte 5

3 Bakgrund 6

3.1 Tidigare forskning 6

3.2 Svenskans adjektivkomparation 7

4 Metod 8

4.1 Korpusundersökningar 9

4.2 Begrepp 9

5 Material 9

5.1 Material moment ett 9

5.2 Material moment två 10

5.3 Urval 11

6 Resultat 12

6.1 Talbanken och SUC 12

6.2 Press 65 och Press 98 13

6.2.1 Enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat suffix -el/-er 13

6.2.2 Enkla och avledda adjektiv 15

6.2.3 Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet 16

6.2.4 Sammansatta adjektiv (även avledda som fonologiskt fungerar som sammansättningar) 18

6.2.5 Adjektiv med suffixet -isk 19

7 Diskussion 20

8 Avslutande sammanfattning 21

Referenser 23

Bilaga - De femtio undersökta orden 24

Figur- och tabellförteckning

- Figur 1.* Andelen perifrastiska komparativer i Talbanken och SUC 12
Figur 2. Andelen perifrastiska superlativer i Talbanken och SUC 13
Tabell 1. Enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat suffix -el/-er i Press 65 14
Tabell 2. Enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat suffix -el/-er i Press 98 14
Tabell 3. Enkla och avledda adjektiv i Press 65 15
Tabell 4. Enkla och avledda adjektiv i Press 98 16
Tabell 5. Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet i Press 65 17
Tabell 6. Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet i Press 98 17
Tabell 7. Sammansatta adjektiv (även några avledda) i Press 65 18
Tabell 8. Sammansatta adjektiv (även några avledda) i Press 98 19
Tabell 9. Adjektiv med suffixet -isk i Press 65 19
Tabell 10. Adjektiv med suffixet -isk i Press 98 19

1 Inledning

Alla språk är i ständig förändring. När man tänker på språkförändring är kanske importord och nyord det första som dyker upp i ens huvud. Men det är mycket annat inom ett språk som kan ändras över tiden. Att grammatiken förändras är kanske det sista man tänker på, men faktum är att den faktiskt kan göra det. Jag läste på Språkrådets hemsida att ”komparation med mer och mest vinner terräng på bekostnad av komparation med ändelser”. Detta gjorde mig intresserad av att undersöka ifall det är så. Den här uppsatsen handlar således om huruvida det har skett en förändring i svenskans adjektivkomparation.

Det svenska samhället har under 1900-talet genomgått många förändringar. I takt med samhällsförändringarna har även det svenska språket förändrats. Dialekter har utjämnats allt mer, talspråket och skriftspråket har blivit mer lika och olika språkstilar har närmat sig varandra. Om man tar en snabb titt på utvecklingen kan man se att det är framför allt två saker som har skett: ökad utjämning och större enkelhet. Utjämningen beror bland annat på den ökade samhälleliga rörligheten, och enkelheten kan på många plan kopplas till de ideologiska vindar som har blåst i Sverige. Demokratiseringen har medfört att det funktionella i språket har framhävts som viktigt. (Mårtensson 1988:101–102.)

I denna uppsats vill jag undersöka om den här tendensen till språklig enkelhet och ökad utjämning även gäller hos svenskans adjektiv. Det som Språkrådet antyder om komparationen skulle kunna vara ett led i detta.

2 Syfte

Mitt syfte med denna undersökning är att undersöka om det har skett en förändring i hur vi komparerar adjektiv i svenskan. Mina frågeställningar är följande:

- Har vi de senaste årtiondena börjat använda perifrastisk komparation (mer, mest) i större utsträckning än tidigare?
- Har detta i så fall skett på bekostnad av suffixkomparationen (-are -ast(e)) eller är det bara en fråga om en ökad användning av den perifrastiska komparationen?
- Om användningen av den perifrastiska komparationen har ökat, tenderar vissa grupper av adjektiv att anta ökningen i högre grad än andra?

Min hypotes är att det har skett en förändring mot att vi använder perifrastisk komparation i större utsträckning än tidigare, och att detta har skett på bekostnad av suffixkomparation. Jag tror även att vissa grupper av adjektiv har antagit den här ökningen i högre grad än andra.

3 Bakgrund

Först i detta kapitel, under rubriken 3.1, presenteras en kort beskrivning av tidigare forskning vad gäller svenskans adjektivkomparation. Den resterande delen av kapitlet, avsnittet 3.2, redogör för hur adjektivkomparationen ser ut i svenskan och vilka regler som finns kring den.

3.1 Tidigare forskning

Det finns knappt någon tidigare forskning kring svenskans adjektivkomparation och huruvida det har skett förändringar i den. Nedan presenteras den enda undersökning som jag har funnit i ämnet.

Bengt Nordberg (1985) har gjort en undersökning om vad som händer med svenskans adjektivkomparation. Med material från radio, tv och tidningar har han undersökt förekomsten av perifrastisk komparation och suffixkomparation i tal och skrift under åren 1950–1980. Resultaten visar att den perifrastiska komparationen har ökat mellan dessa år. Nordberg har dock inte hittat någon självklar förklaring till utvecklingen. En förklaring skulle kunna vara att de främmande och sammansatta orden har ökat under de senare åren i undersökningen, och de i sig oftare har perifrastisk komparation. Men Nordberg menar att eftersom den perifrastiska komparationen har ökat även hos kategorierna med de enkla och hemtama orden är det ingen förklaring som kan ses som en lösning (Nordberg 1985:101).

En annan förklaring som Nordberg diskuterar är den allmänna tendensen mot att västerländska språk utvecklas från att vara syntetiska till mer analytiska.¹ Påverkan från engelskan kan också vara något som inverkar på svenskans adjektivkomparation menar Nordberg, dock anser han inte att detta kan vara huvudorsaken. En sista förklaring som diskuteras är att det kanske håller på att utvecklas en betydelseskillnad mellan de olika komparationssätten. (Nordberg 1985:102–103.)

¹ I syntetiska språk används böjningar för att uttrycka ett ords grammatiska funktioner, medan man i analytiska språk har de grammatiska funktionerna som separata enheter.

3.2 Svenskans adjektivkomparation

De flesta svenska grammatikor behandlar adjektivkomparation i väldigt liten utsträckning. I Maria Bolanders bok *Funktionell svensk grammatik* (2005) finns en kort men innehållsrik sammanfattande beskrivning. När man komparerar ett adjektiv i svenskan gör man det för att jämföra. Positiv, komparativ och superlativ är de tre grader som uttrycks: *glad, gladare, gladast*. Den regelbundna komparationen bildas genom att suffixen -are och -ast läggs till ordet. Att komparera med mer och mest görs vid längre adjektiv som har vissa avledningssuffix som exempelvis *mer intagande* och *mest praktisk*. Mer och mest används också vid komparation av oböjliga adjektiv som till exempel *lagom* och hos de particip som fungerar adjektiviskt. Bolander poängterar att man nuförtiden även märker att komparationen med mer och mest används bland de enkla adjektiven, men också det motsatta: att suffixkomparationen används hos mer komplexa adjektiv. (Bolander 2005:119–120.)

Om man tittar i ett mer omfattande verk såsom *Svenska Akademiens grammatik* (SAG) finns betydligt utförligare beskrivningar kring hur den perifrastiska komparationen används. Följande står som inledning:

Olika typer av adjektiv har mycket olika benägenhet för suffixkomparation och perifrastisk komparation. Som huvudprincip gäller att ju mera komplext ett adjektiv är, morfologiskt eller fonologiskt, desto större benägenhet har det för perifrastisk komparation istället för suffixkomparation (SAG 2 Ord 1999:200).

Adjektiv som alltid kompareras perifrastiskt är adjektiv med suffixen -(a)nde, -ende och -ad, till exempel *främmande*. Även många av de adjektiv som inte kongruensböjs, exempelvis *gammaldags*, har alltid perifrastisk komparation liksom adjektiven *lik* och *värd*. De adjektiv som har övervägande perifrastisk komparation enligt SAG är adjektiv med suffixet -isk. I skrift är det nästan alltid perifrastisk komparation hos dessa, medan man ibland i tal kan höra former som *typiskare*. (SAG 2 Ord 1999:200.)

Det finns tre grupper av adjektiv som har perifrastisk komparation i samma omfattning som suffixkomparation. Det är de sammansatta adjektiven (exempelvis *skoningslös*), de avledda adjektiven som fonologiskt är som sammansättningar (exempelvis *felaktig*) och de avledda adjektiven som har sin huvudbetoning på suffixet (exempelvis *formell*). De adjektiv som har övervägande suffixkomparation är de resterande avledda adjektiven och de enkla

adjektiven, till exempel *rolig* och *öppen*. Enstaviga adjektiv och tvåstaviga med obetonat suffix -el eller -er (exempelvis *vacker*) har väldigt sällan perifrastisk komparation, liksom de adjektiv som kompareras med -re och -st (till exempel *stor*). (SAG 2 Ord 1999:200–201.)

SAG har en kommentar angående hur man använder den perifrastiska komparationen. Det kan finnas en betydelskillnad beroende på hur man använder *mer* och *mest*. När ett adjektiv i komparativ bestäms av en subjunktionsfras med ett positiv som huvudord, till exempel vid meningen *hon är mera vild än tam*, är den perifrastiska komparationen nästan alltid den enda som används. Ibland kan det också handla om att man använder den perifrastiska komparationen för att uttrycka en viss tveksamhet, en så kallad metakomparation där *mer* motsvarar *snarare*, och vid sådana är det också nästan alltid perifrastisk komparation. Andra meningar som oftast har perifrastisk komparation är sådana som liknar följande: *Huset är mer högt än det är brett* och *Jag brukade vara mer avundsjuk på den tiden*. (SAG 2 Ord 1999:201.)

4 Metod

Min undersökning är korpusbaserad och därmed huvudsakligen kvantitativ. Den består av två delmoment, där det första innefattar en mer allmän överblick och det andra är en fördjupning på en mer detaljerad nivå.

I moment ett har jag använt mig av programmet TIGERSearch² som är ett verktyg för att undersöka lingvistiskt annoterade texter (korpusar). Detta har jag gjort för att kunna arbeta med ett så stort material som möjligt och därmed få en vidd på arbetet som jag annars ej kunnat få. De korpusar jag har använt mig av är SUC (Stockholm-Umeå Corpus) och Talbanken.

I moment två har jag arbetat i Språkbankens konkordanser Press 65 och Press 98. Språkbanken är ett arkiv av olika sorters texter som finns tillgängligt på internet via Göteborgs universitet. Jag har använt två olika sorters sökmönster i konkordanserna. Det första är *mer(a)* eller *mest* följt av ordet i singular och plural (exempelvis har jag på ordet *glad* sökt på följande: ”mer glad”, ”mera glad”, ”mer glada”, ”mera glada”, ”mest glad” och ”mest

² Programmet finns att hämta gratis på <http://www.ims.uni-stuttgart.de/projekte/TIGER/TIGERSearch/>.

glada”) och det andra är ordet följt av suffixen -are eller -ast(e) (till exempel för ordet *glad*: ”gladare”, ”gladast” och ”gladaste”).

4.1 Korpusundersökningar

Det finns en rad saker att tänka på vid användning av korpusar. För det första måste man vara medveten om att en korpus alltid är begränsad (Lagerholm 2005:48). Man kan aldrig fånga upp allt som finns i ett språk, även om korpusen är omfattande. För det andra bör man ha i åtanke att det kan bli en del fel vid annoteringen (”märkningen” av ord) både när den sker automatiskt och när den görs manuellt. Vad gäller annoteringen är det bara aktuellt för moment ett i min undersökning, då Språkbankens konkordanser ej är annoterade.

4.2 Begrepp

I denna uppsats finns en rad grammatiska begrepp som kan behöva förklaras. När jag i moment ett av denna undersökning skriver om *komparativer* och *superlativer* menar jag adjektiv i formerna komparativ och superlativ i stort. Jag använder begreppet *perifrastisk komparativ* för ringa in de adjektiv som kompareras med mer och begreppet *perifrastisk superlativ* för de som kompareras med mest. I moment två använder jag mig av begreppen *perifrastisk komparation* och *suffixkomparation* som är de termer som SAG använder sig av. Med *perifrastisk komparation* menas komparation med mer och/eller mest, och med *suffixkomparation* menas komparation med -are -ast(e).

5 Material

Min undersökning består som tidigare nämnts av två delmoment och nedan presenteras dessa moment i varsitt avsnitt. Sist i detta kapitel redovisar jag hur jag har gått till väga med mitt urval.

5.1 Material moment ett

I steg ett i min undersökning har jag använt mig av delar av SUC (Stockholm-Umeå Corpus) och Talbanken. SUC innehåller text från 1990-talet och Talbanken innehåller text och tal från 1960- och 1970-talen. Jag har undersökt presstextdelen i SUC (tidningstext, reportage, ledare och recensioner³) och bruksprosadelen i Talbanken (presstexter, debattartiklar och broschyrer). Dessa delar skiljer sig vad gäller storlek. Den aktuella delen av SUC består av 209 745 token (ord inklusive skiljetecken) och motsvarande del av Talbanken innehåller 70 644 token. Jag tror dock inte att det har påverkat mitt resultat nämnvärt. Texterna i dessa delar har jag undersökt i stort och tagit fram hur många procent av alla komparerade adjektiv som har perifrastisk konstruktion. Hädanefter kommer jag att benämna dessa delar som SUC och Talbanken.⁴

5.2 Material moment två

Steg två i min undersökning är att jag har tagit ut de mest frekventa adjektiven i SUC och Talbanken och undersökt dem i Språkbankens konkordanser Press 65 och Press 98. Vad gäller storleken på dessa är det en ganska stor skillnad. Press 98 är drygt tio gånger större än Press 65. Detta märks i resultaten, till exempel finns det 156 belägg för adjektivet *nödvändig* med suffixkomparation i Press 65 jämfört med 1538 i Press 98. Därför har jag under arbetets gång mer fokuserat procentandelen än själva antalet.

Jag har valt ut adjektiv som kan anta både perifrastisk komparation och suffixkomparation. Därmed har jag bortsett från följande: adjektiv som, enligt SAG, enbart kompareras perifrastiskt (exempelvis ”spännande”, ”olik”, ”gammaldags”) och adjektiv som ej har graderbarhet, och därmed ej kan kompareras (exempelvis ”svensk”, ”juridisk”). Jag har även valt bort adjektiv med oregelbunden komparation, som exempelvis ”stor”, ”gammal” och ”bra”, då jag tror att denna grupp fortfarande är relativt stabil vad gäller sin komparation och därmed ej intressant i sammanhanget. Förutom dessa kategorier har jag valt bort en del adjektiv som är av samma karaktär som många andra. Till exempel innehåller båda korpusarna väldigt många enstaviga adjektiv och många med suffixet -ig. Bland dessa har jag

³ Kategorierna a-c

⁴ Sofia Gustafsson-Cápkova, på Institutionen för lingvistisk och filologi, har hjälpt mig att bryta ut delarna som jag har använt mig av.

gallrat för att slutligen ha 50 ord. (Se bilaga.) En uppdelning av dem har sedan skett i enlighet med SAGs definitioner på följande sätt:

- Enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat suffix -el/-er
- Enkla och avledda adjektiv
- Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet
- Sammansatta adjektiv (även avledda som fonologiskt fungerar som sammansättningar)
- Adjektiv med suffixet -isk

I resultatdelen av denna uppsats finns inga språkprov ur konkordanserna. Detta har sina nackdelar, eftersom man då exempelvis inte kan undersöka orden i sin kontext och därmed diskutera betydelser. Att jag har valt att göra på detta sätt, beror på begränsningen ett sådant här relativt litet arbete medför.

5.3 Urval

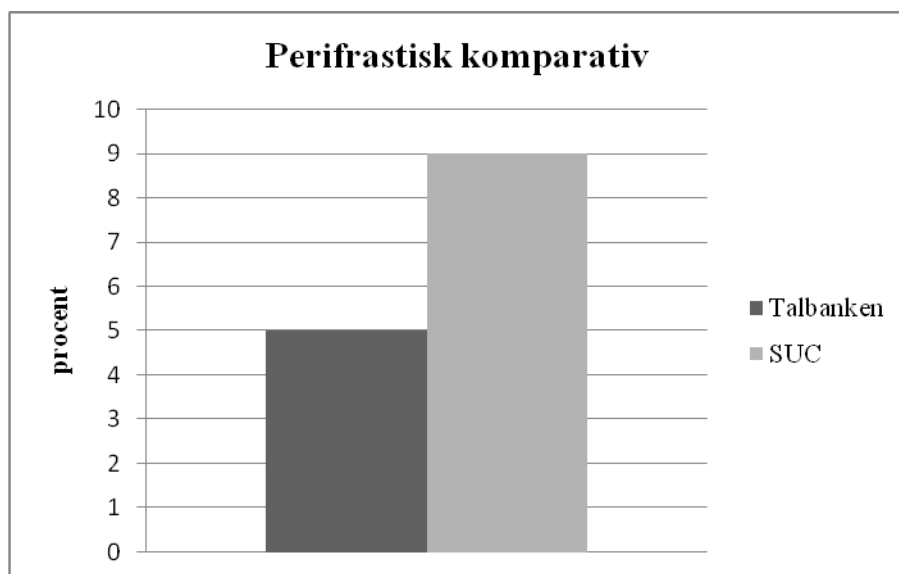
Jag har valt att göra min undersökning i presstexter, då dessa någorlunda avspeglar samhället och dess förändringar. Talbanken och SUC har jag använt eftersom de motsvarar de tidsperioder som jag vill undersöka. För att sedan få mer djup i undersökningen har jag valt att även använda Språkbankens konkordanser Press 65 och Press 98. Att jag inte har valt någon av de senare konkordanskorpusarna, exempelvis GP-04, beror på att den endast innehåller text från Göteborgs-Posten. De korpusar som jag har använt, Press 65 och Press 98, innehåller båda presstexter från flera olika dagstidningar. Med det utesluter jag att få resultat som kan vara direkt påverkade av regionala skillnader.

6 Resultat

I detta kapitel redovisas resultaten av min undersökning. Då undersökningen har bestått av två moment har jag även delat upp resultatredovisningen i två delar. Under avsnitt 6.1 presenteras moment ett och under 6.2 finns resultaten för moment två.

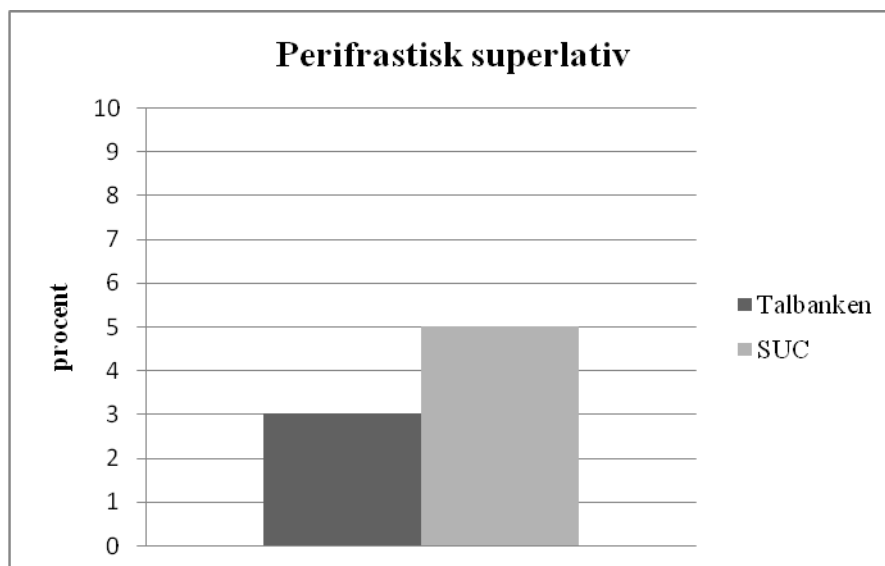
6.1 Talbanken och SUC

I Talbanken finns totalt 392 komparativer. Av dessa är 21 konstruerade med perifrastisk komparation. I SUC finns 724 komparativer och av dessa utgörs 66 av perifrastisk komparativ. I figur 1 visas detta i procent.

Figur 1. Andelen perifrastiska komparativer i Talbanken och i SUC.

I Talbanken utgör de perifrastiska komparativerna 5 procent av alla komparativer. I SUC är den siffran 9 procent. Det förekommer alltså en något större andel perifrastiska konstruktioner av komparativer i SUC än vad det gör i Talbanken. Vad gäller superlativerna finns det i Talbanken 230 sådana. Av dem utgörs 6 av perifrastisk superlativ. SUC innehåller 670 superlativer och 36 är konstruerade med perifrastisk konstruktion. Figur 2 visar detta i procent.

Figur 2. Andelen perifrastiska superlativer i Talbanken och SUC.

I Talbanken utgör de perifrastiska superlativerna 3 procent av alla superlativer. I SUC utgör de 5 procent av alla superlativer. Bland superlativerna urskiljs alltså samma tendens som för komparativerna. I SUC finns en något större andel perifrastiska konstruktioner än vad det finns i Talbanken.

6.2 Press 65 och Press 98

De 50 adjektiv som jag har undersökt i Press 65 och Press 98 uppvisar en del förändringar i komparationen. Här nedan presenteras de undersökta adjektiven i sina olika kategorier.

6.2.1 Enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat suffix -el/-er

Bland de enstaviga adjektiven har det knappt skett någon förändring från Press 65 till Press 98. Det är suffixkomparationen som utgör den största andelen i båda konkordanserna. I Press 65 (se tabell 1) finns bara ett belägg som avviker och det gäller adjektivet *hård*. I Press 98 finns några fler avvikelser. I tabell 2 kan man se att både *stark* och *glad* förekommer med perifrastisk komparation.

Tabell 1. Enstaviga och/eller tvåstaviga adjektiv på obetonat -el/-er i Press 65

Press 65 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	antal	%
Dyr	0	0	33	100
Stark	0	0	97	100
Glad	0	0	7	100
Fin	0	0	54	100
Hård	1	11	8	89
Tyst	0	0	39	100
Kall	0	0	1	100
Svag	0	0	24	100
Vacker	0	0	1	100
Säker	0	0	18	100
Enkel	0	0	3	100

Vad gäller de tvåstaviga adjektiven på obetonat suffix -el har jag ett exempel på ett sådant: *enkel*. Hos detta adjektiv verkar det ha skett en förändring. Som man kan se i tabell 1 finns inga belägg för det adjektivet med perifrastisk komparation i Press 65, medan det i Press 98 finns två sådana (se tabell 2). I Press 98 finns istället inga belägg för *enkel* med suffixkomparation.

Tabell 2. Enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat -el/-er i Press 98

Press 98 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	antal	%
Dyr	0	0	409	100
Stark	2	1	746	99
Glad	2	4	50	96
Fin	0	0	154	100
Hård	0	0	12	100
Tyst	0	0	528	100
Kall	0	0	21	100
Svag	0	0	42	100
Vacker	1	50	1	50
Säker	7	3	219	97
Enkel	2	100	0	0

Övriga tvåstaviga adjektiv med obetonat suffix -er, *vacker* och *säker*, verkar också ha förändrats en aning. I Press 65 (tabell 1) finns inga belägg för dessa adjektiv med perifrastisk komparation, medan det i Press 98 finns några sådana (se tabell 2). Exempelvis finns det 7

belägg för *säker* med perifrastisk komparation, även om detta procentuellt bara ger en marginell skillnad.

6.2.2 Enkla och avledda adjektiv

Bland de enkla och avledda adjektiven finns en rad olika tendenser. En del av dem har gått från att ha övervägande suffixkomparation i Press 65 till att i Press 98 ha mer eller mindre övervägande perifrastisk komparation. En del adjektiv har också stått stilla i sin utveckling. Vid en jämförelse mellan tabell 3 och 4 kan man se att *direkt, fattig, viktig, rolig, riktig* och *trevlig* är sådana adjektiv som fortfarande i Press 98 (alltså tabell 4) i stort sett enbart har suffixkomparation.

Tabell 3. Enkla och avledda adjektiv i Press 65

Press 65 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	antal	%
Öppen	1	5	21	95
Direkt	4	17	20	83
Allmän	4	57	3	43
Fattig	0	0	39	100
Vanlig	1	3	33	97
Viktig	0	0	42	100
Lämplig	0	0	4	100
Mänsklig	1	33	2	67
Märklig	0	0	2	100
Rolig	0	0	14	100
Riktig	0	0	14	100
Tydlig	0	0	8	100
Trevlig	0	0	33	100

Ett adjektiv som är extra intressant i denna grupp är *lämplig*. Det har utvecklats från att helt konstrueras med suffixkomparation i Press 65 (se tabell 3) till att i Press 98 (se tabell 4) helt konstrueras med perifrastisk komparation. Ett annat intressant adjektiv är *tydlig*. I Press 65 finns inga belägg med perifrastisk komparation för det adjektivet, medan den komparationen i Press 98 utgör hela 54 procent.

Tabell 4. Enkla och avledda adjektiv i Press 98

Press 98 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	antal	%
Öppen	33	14	211	86
Direkt	15	17	72	83
Allmän	16	53	14	47
Fattig	1	1	369	99
Vanlig	9	5	160	95
Viktig	1	1	418	99
Lämplig	7	100	0	0
Mänsklig	6	21	23	79
Märklig	2	33	4	67
Rolig	0	0	47	100
Riktig	1	1	343	99
Tydlig	13	54	11	46
Trevlig	0	0	33	100

Ett adjektiv som i denna grupp verkar ha utvecklats i motsatt riktning är *mänsklig*. Som man kan se i tabell 3 väger suffixkomparationen över med 67 procent av det totala. Den siffran är i tabell 4, alltså Press 98, 79 procent.

6.2.3 Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet

Bland de avledda adjektiven som har sin huvudbetoning på suffixet, har det skett olika förändringar för olika ord. Några adjektiv har gått från att i Press 65 ha en stor del suffixkomparation till att i Press 98 övervägande ha perifrastisk komparation. Men det finns även några adjektiv som har utvecklats i den andra riktningen. I Press 65 (tabell 5) kan man se att *normal* har en lika stor andel perifrastisk komparation som suffixkomparation. Samma sak gäller för *neutral*. I Press 98 (tabell 6) skiljer sig dock dessa adjektiv åt. *Normal* har större andel suffixkomparation medan *neutral* helt har övergått till perifrastisk komparation.

Också många andra adjektiv än *normal* har en större andel suffixkomparation i Press 98 jämfört med Press 65. Det gäller *social* och *speciell*. De har fortfarande i Press 98 en större andel perifrastisk komparation än suffixkomparation, trots att suffixkomparationen har ökat.

Tabell 5. Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet i Press 65

Press 65 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	antal	%
Normal	6	50	6	50
Central	3	9	29	91
Social	1	100	0	0
Neutral	1	50	1	50
Seriös	3	100	0	0
Intressant	6	75	2	25
Suverän	3	8	36	92
Radikal	3	75	1	25
Aktuell	3	38	5	62
Formell	0	0	2	100
Speciell	4	100	0	0
Traditionell	3	100	0	0

Två intressanta adjektiv i denna grupp är *formell* och *aktuell*. Dessa två har i Press 65 (se tabell 5) bägge en större andel suffixkomparation än perifrastisk komparation. Det är till och med så att det inte finns några belägg för *formell* med perifrastisk komparation i Press 65. Om man jämför med Press 98 (tabell 6) har detta däremot förändrats radikalt. Som man kan se i tabell 6 utgör den perifrastiska komparationen en betydligt större andel än suffixkomparationen även om den senare fortfarande finns kvar. Vad gäller *aktuell* har det också skett en stor förändring. Den perifrastiska komparationen har ökat från 38 procent i Press 65 till 76 procent i Press 98.

Tabell 6. Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet i Press 98

Press 98 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	antal	%
Normal	15	20	59	80
Central	10	6	159	94
Social	4	80	1	20
Neutral	3	100	0	0
Seriös	18	100	0	0
Intressant	43	86	7	14
Suverän	0	0	105	100
Radikal	16	94	1	6
Aktuell	16	76	5	24
Formell	4	67	2	33
Speciell	6	86	1	14
Traditionell	33	94	2	6

Bland dessa avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet finns även några adjektiv som knappt eller inte alls har förändrats. Dessa är *central*, *seriös* och *traditionell*.

6.2.4 Sammansatta adjektiv (även avledda som fonologiskt fungerar som sammansättningar)

De sammansatta adjektiven har förändrats i olika riktningar. Faktum är att flera inom denna grupp har fått en större andel suffixkomparation jämfört med de andra grupperna av adjektiv. Detta gäller framför allt *fullständig* och *objektiv*, men även *negativ*. *Negativ* har dock fortfarande i Press 98 (se tabell 8) den perifrastiska komparationen som dominerande, men det har skett en ökning av suffixkomparation gentemot Press 65 (se tabell 7). Ytterligare ett adjektiv med suffixkomparation som har ökat är *allvarlig*, även om det redan i Press 65 har en hög andel suffixkomparation.

Tabell 7. Sammansatta (även några avledda) adjektiv i Press 65

Press 65 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	Antal	%
Aktiv	5	71	2	29
Allvarlig	2	25	6	75
Nödvändig	2	1	156	99
Fullständig	1	100	0	0
Naturlig	2	9	20	91
Personlig	3	21	11	79
Självständig	1	4	22	96
Objektiv	1	50	1	50
Positiv	5	100	0	0
Negativ	1	100	0	0

Bland dessa sammansatta adjektiv finns dock några som följer tendensen med en ökning av den perifrastiska komparationen. Om man undersöker tabell 7 och 8 kan man se att *personlig* är ett sådant, men även *naturlig*. Några adjektiv är även i denna grupp i stort sett intakta: *nödvändig*, *självständig* och *positiv*.

Ett intressant adjektiv bland de sammansatta är *aktiv*. Det har redan i Press 65 (se tabell 7) en stor andel perifrastisk komparation, 71 procent, men den siffran har ökat till 98 i Press 98 (se tabell 8).

Tabell 8. Sammansatta (även några avledda) adjektiv i Press 98

Press 98 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	Antal	%
Aktiv	42	98	1	2
Allvarlig	5	4	108	96
Nödvändig	8	1	1538	99
Fullständig	8	38	13	62
Naturlig	12	31	27	69
Personlig	20	48	22	52
Självständig	14	4	358	96
Objektiv	1	1	108	99
Positiv	51	100	0	0
Negativ	11	85	2	15

6.2.5 Adjektiv med suffixet -isk

Hos adjektiv med suffixet -isk har det inte skett några förändringar alls från Press 65 till Press 98. *Ekonomisk, praktisk, kritisk* och *realistisk* har en hundra procentig andel perifrastisk komparation i både Press 65 (se tabell 9) och Press 98 (se tabell 10).

Tabell 9. Adjektiv med suffixet -isk i Press 65

Press 65 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	Antal	%
Ekonomisk	3	100	0	0
Praktisk	1	100	0	0
Kritisk	2	100	0	0
Realistisk	4	100	0	0

Tabell 10. Adjektiv med suffixet -isk i Press 98

Press 98 Ord	Perifrastisk komp.		Suffixkomp.	
	antal	%	antal	%
Ekonomisk	3	100	0	0
Praktisk	3	100	0	0
Kritisk	17	100	0	0
Realistisk	18	100	0	0

7 Diskussion

Mitt syfte med denna uppsats har varit att undersöka om det har skett en förändring i hur vi komparerar adjektiv i svenskan. Då min undersökning är relativt liten går det självklart inte att dra några generella slutsatser, men en del tendenser avspeglas i mitt resultat och därmed kan denna undersökning ändå ge en fingervisning om utvecklingen.

I moment ett i min undersökning har jag använt mig av ett ganska stort material. Resultatet visar att den perifrastiska komparationen utgör en större andel i SUC än i Talbanken. Både vad gäller komparativerna och superlativerna verkar det ha skett en förändring. Dock är det så att suffixkomparationen fortfarande i stort sett är den som dominerar. För att få mer kött på benen i detta moment hade det varit intressant att också ha tillgång till en nyare korpus än SUC att jämföra med. Tyvärr finns det inte någon sådan omfattande korpus med pressmaterial från de senaste åren. Jag tror dock inte att det har skett några väldiga förändringar från 1990-talet och fram till idag, men jämförelsen skulle ändå ha gett undersökningen mer bredd.

Vad gäller de olika grupper av adjektiv som jag har undersökt i Språkbanken, tyder också mycket på att det har skett en förändring mot ökad användning av den perifrastiska komparationen. (Även i denna del hade det varit intressant med en nyare korpus än Press 98, som är rikstäckande, men det finns tyvärr ingen sådan att tillgå.) Enligt mitt resultat verkar det vara så, att en del grupper av adjektiv har antagit denna ökning i högre grad än andra grupper. Detta styrker alltså min hypotes. Men samtidigt finns det en del adjektiv som talar emot detta. Några av de adjektiv som jag har undersökt visar en ökning av suffixkomparationen. Detta gäller exempelvis *mänsklig* som redan i Press 65 har en ganska stor andel suffixkomparation och som har ökat denna andel ytterligare i Press 98. Några av de 50 ord som jag har undersökt har också i princip stått stilla i sin utveckling som till exempel *direkt* och *viktig*.

Om man mer i detalj undersöker de grupper som jag har tittat på, ser man att i den grupp som enligt SAG övervägande ska ha perifrastisk komparation, adjektiv med suffixet *-isk*, fortfarande i Press 98 också har det. Vad gäller den grupp som enligt SAG ska ha övervägande suffixkomparation, enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat suffix *-el/-er*, verkar det heller inte ha skett någon större förändring. De har fortfarande suffixkomparationen som den dominerande komparationen. Grupperna däremellan är mer intressanta ur förändringssynpunkt. Framför allt är dessa två grupper intressanta: avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet och sammansatta adjektiv (även avledda som fonologiskt fungerar

som sammansättningar). Bland de avledda adjektiven med huvudbetoning på suffixet har de flesta gått mot ökad perifrastisk komparation men vissa även mot ökad suffixkomparation. Bland de sammansatta adjektiven är det flera som har gått mot ökad suffixkomparation. Detta är något som Bolander (2005) kommenterar i sin grammatik, att även en del komplexa adjektiv verkar ha gått mot att använda suffixkomparation i högre grad nu än förut. Men även i denna grupp syns också en utveckling mot ökad perifrastisk komparation.

Min frågeställning om den ökade perifrastiska komparationen har skett på bekostnad av suffixkomparationen, kan på det stora hela besvaras med ja. En hel del av de 50 undersökta adjektiven har fått en ökad perifrastisk komparation som har ”konkurrerat ut” suffixkomparationen. Till exempel har *aktuell* gått från att i Press 65 ha övervägande suffixkomparation till att ha övervägande perifrastisk komparation i Press 98. Men det finns också adjektiv som har ökat sin perifrastiska komparation men som fortfarande har en större andel suffixkomparation. Utvecklingen pekar ändock mot samma håll, att den perifrastiska komparationen har ökat.

Vad kan då denna förändring bero på? Det är ingenting som jag kan belägga med min undersökning men det kan ändå vara intressant att diskutera. Nordberg tar i sin undersökning upp en rad olika möjliga förklaringar till den ökade perifrastiska komparationen. Att vi i västerländska språk går mot en mer analytisk språkstruktur kan kanske vara en förklaring, eller att engelskan även påverkar vårt grammatiska system precis som den påverkar vårt ordförråd. Den mest intressanta eventuella förklaringen tycker jag är att en betydelseskilnad kanske håller på att utvecklas mellan perifrastisk komparation och suffixkomparation. I *SAG* finns också en kommentar kring detta. Detta skulle vara intressant att undersöka vidare.

Troligen är det dock så att denna förändring är orsakad av flera olika faktorer. Och kanske kan man se den som ett steg i samma riktning som många andra språkförändringar: att vi går mot ökad utjämning och enkelhet.

8 Avslutande sammanfattning

I denna undersökning har jag ställt frågan om det har skett en förändring i hur vi komparerar adjektiv. Av mina resultat kan man utläsa att det har skett en förändring. Från år 1960 och fram till 1990-talet har andelen perifrastisk komparation ökat. Det finns vissa adjektiv som har antagit denna ökning i högre grad än andra, och min undersökning visar även att några adjektiv har gått åt ett motsatt håll: en ökning av suffixkomparationen. En del adjektiv har

även i stort sett stått helt stilla i sin utveckling. På det stora hela är det dock så att den perifrastiska komparationen har ökat i användning. Vad detta kan bero på kan jag ej besvara genom min undersökning, men jag tror som sagt att den allmänna tendensen i svenskan mot ökad utjämning och enkelhet spelar en viss roll.

Referenser

Bolander, Maria, 2005: *Funktionell svensk grammatik*. Stockholm: Liber.

Lagerholm, Per, 2005: *Språkvetenskapliga uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Mårtensson, Eva, 1988: Förändringar i 1900-talets svenska. I Nordlund 14: *Småskrifter från Institutionen för nordiska språk i Lund*. Lund.

Nordberg, Bengt, 1985: Vad händer med svenskans adjektivkomparation? I Nordberg, Bengt, *Det mångskiftande språket*. S. 88–103. Malmö: Liber.

SAG, *Svenska Akademiens grammatik 2 Ord*. 1999. Stockholm: Norstedts.

Språkrådet, 2009: Dyrbarast eller mest dyrbar? (29.1.2009.)

http://www.sprakradet.se/servlet/GetDoc?meta_id=2113#item102100

Material

Einarsson, Jan, 1976. Talbanken. Institutionen för nordiska språk vid Lunds universitet.

Källgren, Gunnel, 2006. Stockholm-Umeå Corpus SUC 2.0. Institutionen för lingvistik vid Stockholm universitet.

Språkbanken vid Göteborgs universitet, konkordanser, 2009: <http://spraakbanken.gu.se/konk/>

Bilaga – De 50 undersökta orden

Enstaviga adjektiv och tvåstaviga adjektiv på obetonat suffix -el/-er

Dyr

Stark

Glad

Fin

Hård

Tyst

Kall

Svag

Vacker

Säker

Enkla och avledda adjektiv

Öppen

Direkt

Allmän

Fattig

Vanlig

Viktig

Lämplig

Mänsklig

Märklig

Rolig

Riktig

Tydlig

Trevlig

Avledda adjektiv med huvudbetoning på suffixet

Normal

Central

Social

Neutral

Seriös

Intressant

Suverän

Radikal

Aktuell

Formell

Speciell

Traditionell

Sammanstatta adjektiv (även avledda som fonologiskt fungerar som sammansättningar)

Aktiv

Allvarlig

Nödvändig

Fullständig

Naturlig

Personlig

Självständig

Objektiv

Positiv

Negativ

Adjektiv med suffixet -isk

Ekonomisk

Praktisk

Kritisk

Realistisk